

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ РИНКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНДЕКСНОГО МЕТОДУ

На основі застосування індексного методу, зокрема системи взаємопов'язаних агрегатних індексів, здійснено розрахунки впливу на обсяги загального товарообороту споживчого ринку чинників фізичного обсягу продажу та цін на товари. З допомогою низки проведених, з використанням конкретних даних статистичного спостереження розрахунків показана роль впливу чинника сезонності на формування обсягів обороту та змін у структурі ринку сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: індексний метод, система агрегатних індексів, ринок споживчих товарів, обсяг товарообороту, чинники впливу, індекс сезонності, сезонна хвиля.

I. Вступ. Ринок споживчих товарів (споживчий ринок) являє собою систему господарських зв'язків, що реалізуються через процеси купівлі-продажу. Споживчий ринок складається з ринку продовольчих та ринку непродовольчих товарів. У кожному з них функціонують ринки окремих товарів, які формуються з урахуванням задоволення певних потреб населення. У складі, наприклад, продовольчого ринку, діють і відстежуються ринки хліба і хлібопродуктів, овочів, фруктів, м'яса і м'ясних продуктів, молока і молочних продуктів, риби і рибопродуктів тощо.

II. Постановка завдання. Мета статистичного вивчення таких ринків полягає у виявленні кількісних і якісних процесів, під впливом яких функціонує споживчий ринок, закономірностей тенденцій його розвитку, а також чинників, під впливом яких складаються відповідні пропорції і формується ринкова кон'юнктура [5].

Одним із важливих завдань практичної статистики є вивчення особливостей змін, що відбуваються на ринку споживчих товарів. Аналіз таких змін здійснюється за допомогою індексного методу.

Індекси застосовують для характеристики змін складних економічних явищ, процесів, якими, власне, є споживчий ринок та показники вартісного обсягу товарообороту на

цьому ринку. З допомогою індексів досліджують зміну складного економічного показника під впливом показників-факторів, які формують цей складний показник. Стосовно споживчого ринку до таких факторних показників насамперед можна віднести фізичний (кількісний) обсяг продажу товарів та ціни на них.

Окрім вказаних чинників впливу, споживчому ринку притаманний також фактор його сезонної нерівномірності. Він на споживчому ринку впливає як на зміну фізичних обсягів продажу, так і на зміну загального вартісного обсягу товарообороту.

Тому завдання даної роботи полягає в тому, щоб з допомогою системи взаємозв'язку агрегатних індексів дослідити вплив на загальний вартісний обсяг товарообороту таких чинників, як зміни фізичних обсягів продажу та цін на товари, а також на основі обчислених індексів сезонності (сезонної хвилі) вивчити роль чинника сезонної нерівномірності ринку споживчих товарів.

III. Результати дослідження. У практиці статистики споживчого ринку динаміка товарообороту характеризується індексом вартісного обсягу товарообороту у фактичних цінах

$$I_{pq} = \sum p_{i1}q_{i1} / \sum p_{i0}q_{i0},$$

де $I_{pq} = \sum p_{i1}q_{i1} / \sum p_{i0}q_{i0}$, – товарооборот звітного і базисного періодів відповідно.

На основі вказаної формули та виходячи з наведених у таблиці 1 даних, обчислимо індекс вартісного обсягу товарообороту

$$I_{pq} = \sum p_{i1}q_{i1} / \sum p_{i0}q_{i0} = 65998,4 / 52087,8 = 1,2671 \text{ або } 1,2671 \cdot 100 = 126,71\%.$$

Обчислений у такий спосіб індекс засвідчує, що вартісний обсяг товарообороту сегменту продовольчих товарів споживчого ринку у звітному 2003 році зріс на 26,71%. Формула, за якою було розраховано індекс, характеризує зміну вартісного обсягу товарообороту під впливом одночасної зміни рівня цін та кількості, тобто фізичного обсягу продажу товарів. Відтак індекс вартісного обсягу товарообороту не дає суто кількісної ха-

рактики зміни обсягів товарообороту. Таку характеристику може дати індекс фізичного (кількісного) обсягу товарообороту. Для розрахунку цього індексу співставляють товарооборот звітного і базисного періодів в єдиних (сталих) цінах на рівні одного і того ж (базисного чи звітного) періоду

$$I_{pq} = \sum q_i p_i / \sum q_i p_i$$

Цей індекс називають агрегатним індексом фізичного обсягу.

Якщо за сумірник взяти ціни базисного періоду, що притаманно вітчизняній статистичній практиці, то індекс фізичного обсягу товарообороту за Е.Ласпейресом матиме вигляд [1,2,4]

$$I_{pq} = \sum q_i p_i / \sum q_i p_i = 55449,9 / 52087,8 = 1,0645 \text{ або } 1,0645 * 100 = 106,45\%$$

Це означає, що за рахунок зміни фізичного обсягу продажу загальний товарооборот звітного 2003 року порівняно з базисним 2001 роком зріс на 6,45%.

Водночас поряд з індексами фізичного обсягу при вивченні динаміки товарообороту споживчого ринку широко застосовуються індекси якісних показників, зокрема цін на товари.

З метою визначення впливу зміни цін на обсяги товарообороту розраховують агрегатний індекс цін, загальна формула якого має такий вигляд:

$$I_{pq} = \sum q_i p_i / \sum q_i p_i$$

Індексованою величиною у цьому індексі є ціна (p_i), а за вагу взято фізичний обсяг (кількість) продажу (q_i) на рівні звітного періоду (q_i1), що теж, до речі, характерно для української статистичної практики, коли при побудові індексу якісної ознаки (в даному випадку індексу цін) його вагу, згідно з Г.Паше, фіксують на рівні звітного періоду

$$I_{pq} = \sum p_i q_i / \sum p_i q_i = 65998,4 / 55449,9 = 1,190 \text{ або } 1,190 * 100 = 119,0\%$$

Отже, у звітному 2003 році порівняно з базисним 2001 роком ціни на товари зросли в 1,19 рази або на 19%.

Індексний метод широко застосовують для аналізу ролі окремих чинників у динаміці розвитку складного економічного явища, зміна якого зумовлена дією двох (кількох) факторів-співмножників. Виявлення і кількісна оцінка впливу окремих чинників на зміну складного

показника є одним з важливих завдань, які вирішують за допомогою індексного методу.

Наприклад, обсяг товарообороту споживчого ринку залежить від фізичного обсягу реалізованих товарів та рівня цін на них. Зв'язок між зміною обсягу товарообороту, кількістю реалізованих товарів та рівнем їхніх цін відображено системою взаємопов'язаних індексів

$$I_{pq} = I_q * I_p$$

Щоб сформувати наведену систему індексів, коли добуток двох взаємопов'язаних індексів дає би індекс результативного (вихідного) показника, слід ваги (сумірники) у відповідних агрегатних індексах брати на рівні різних періодів. Якщо, наприклад, індекс фізичного обсягу зважено за цінами базисного періоду, то кількість реалізованих товарів в індексі цін має бути зафіксована на рівні звітного періоду [1,2]

$$(\sum q_i p_i / \sum p_i q_i) * (\sum p_i q_i / \sum p_i q_i) = \sum q_i p_i / \sum p_i q_i$$

Скориставшись відповідними даними таблиці 1, отримаємо

$$(55449,9 / 52087,8) * (65998,4 / 55449,9) = 1,0645 * 1,190 = 1,267 * 100 = 126,7\%$$

Таким чином, добуток агрегатних індексів фізичного обсягу товарообороту та цін склав 1,267. Це значить, що обсяг товарообороту споживчого ринку у фактично діючих цінах звітного 2003 року зріс в 1,267 рази, або на 26,7%. При цьому фізичний обсяг продажу товарів збільшився на 6,45%, а рівень цін на товари за цей період зріс на 19%.

Особливість побудованої в такий спосіб системи взаємопов'язаних індексів полягає у тому, що вона дає можливість визначити не лише відносну величину (коефіцієнт, відсоток) впливу окремих чинників (кількості, ціни) на формування результативного складного показника (товарообороту), а й визначити абсолютну величину зміни цього показника під впливом вказаних чинників. Абсолютний приріст результативного показника (Δ_{pq}) розкладається на стільки частин, на скільки факторів-співмножників розкладається цей складний показник

$$\Delta \Delta_{pq} = \Delta_{pq}(q) + \Delta_{pq}(p)$$

де Δ_{pq} – абсолютний приріст вартісного обсягу товарообороту;

$\Delta_{pq}(q)$ – абсолютний приріст вартісного обсягу товарообороту, зумовлений зміною фізичного обсягу продажу товарів;

Таблиця 1.

Обсяги продажу сільськогосподарської продукції на ринках м. Івано-Франківська за 2001 та 2003 роки [6].

Види, групи продукції	Базисний 2001 рік			Звітний 2003 рік			
	К-сть	Сер. ціна, грн.	Оборот, тис. грн.	К-сть	Сер. ціна, грн.	Обороти, тис. грн.	
						У звітних цінах (q1p1)	У порівн.. цінах (q1p0)
А	(q0)	(p0)	(p0q0)	(q1)	(p1)	6	7
1. Зернові, ц	5509	121	666,6	4901	142	695,2	593,0
2. Борошняні, ц	6179	141	871,2	6451	173	1116,0	909,6
3. Круп'яні, ц	9909	190	18882,7	9915	256	2538,2	1883,9
4. Бобові, ц	2966	167	495,3	3173	272	863,1	529,9
Всього хлібні	24563	159	3915,8	24440	213	5212,5	3886,0
5. Картопля, ц	11021	67	738,4	11097	84	932,1	743,5
6. Овочі, у т.ч.:	59426	256	15213,0	48193	365	17590,4	12337,4
7. Капуста, ц	9921	77	763,9	8259	158	1304,9	635,9
8. Цибуля	4291	112	480,6	3703	249	922,0	414,7
9. Помідори, ц	6957	415	288,1	5881	375	2205,4	2440,6
10. Фрукти св., ц	22450	317	7116,7	22140	451	9985,1	7018,4
у т.ч.:							
11. Яблука, ц	7777	165	1283,2	7836	257	2013,8	1292,9
12. Фрукти суш.	2341	566	1325,0	1485	838	1244,4	840,5
13. Горіхи, ц	927	404	374,5	728	368	267,9	294,1
Всього фрукти	25718	343	8816,2	24353	472	11497,4	8153,0
14. Баштанні, ц	2477	147	364,1	2786	104	289,7	409,5
15. Цукор, ц	3658	263	962,1	3655	291	1063,6	961,3
16. Олія, л	310767	3,44	1067,3	320095	4,86	1555,7	1101,1
Продукти рослинництва всього	-	-	31076,9	-	-	38141,4	27591,8
17. М'ясо всього, ц, у т.ч.:	3132	1736	5437,2	6637	1342	8906,8	11521,8
18. Свинина, ц	2144	1909	4092,9	5208	1350	7030,8	9942,1
19. Сало свиняче	794	928	736,8	1563	654	1022,2	1450,5
20. М'ясо-сало разом	3926	1573	6174,0	8200	1211	9929,0	12972,3
21. Птиця, шт., у т.ч.:	85229	17,92	1527,3	69368	20,28	1406,8	1243,1
22. Кури, шт.	32545	14,51	472,2	29172	16,67	486,3	423,3
23. М'ясна продукція, ц	-	-	7701,3	-	-	11335,8	14215,4
24. Молочні продукти, у т.ч.:	-	-	9068,6	-	-	10145,7	9042,8
25. Молоко св., л	397479	0,91	361,7	367175	1,05	385,5	334,3
26. Масло тваринне, ц	2454	955	2343,6	2677	1037	2776,0	2556,5
27. Яйця, дес.	397925	349	1388,8	435350	355	1545,5	1519,4
28. Мед, ц	292	849	247,9	376	1444	542,9	319,2
Продукти тваринництва	-	-	18406,6	-	-	23569,9	25096,8
Продукти рослинництва і тваринництва	-	-	49483,5	-	-	61711,3	52688,6
29. Риба, ц	2457	757	1859,9	2584	1096	2832,1	1956,1
30. Гриби св., ц	525	513	269,3	474	1041	493,4	243,2
31. Гриби сухі, ц	82	5794	475,1	97	9931	961,6	562,0
Всього	-	-	52087,8	-	-	65998,4	55449,9

$\Delta_{pq(p)}$ - абсолютний приріст вартісного обсягу товарообороту, зумовлений зміною рівня цін на товари.

Кожну з названих величин абсолютного приросту розраховують як різницю між чисельником і знаменником відповідного агрегатного індексу, що входить до системи взаємопов'язаних індексів:

$$\sum q_{i1}p_{i1} - \sum q_{i0}p_{i0} = \sum q_{i1}p_{i0} - \sum p_{i0}q_{i0} + \sum p_{i1}q_{i1} - \sum p_{i0}q_{i1}$$

Таким чином, виходячи з наведеної формули системи взаємозв'язку агрегатних індексів та на основі даних таблиці 1, абсолютний приріст товарообороту у звітному періоді становив (тис.грн.):

$$\Delta_{pq} = \sum q_{i1}p_{i1} - \sum q_{i0}p_{i0} = 65998,4 - 52087,8 = 13910,6$$

у тому числі за рахунок зміни:

а) фізичних обсягів продажу товарів

$$\Delta_{pq(q)} = \sum q_{i1}p_{i0} - \sum p_{i0}q_{i0} = 55449,9 - 52087,8 = 3362,1$$

б) рівня цін на товари

$$\Delta_{pq(p)} = \sum p_{i1}q_{i1} - \sum p_{i0}q_{i1} = 65998,4 - 55449,9 = 10548,5$$

З метою перевірки

$$\Delta_{pq(q)} + \Delta_{pq(p)} = \Delta_{pq}$$

$$3362,1 + 10548,5 = 13910,6$$

Отже, проведені на основі системи взаємозв'язку агрегатних індексів розрахунки свідчать, що у звітному році вартісний обсяг товарообороту споживчого ринку зріс на 13910,6 тисяч гривень, у тому числі за рахунок збільшення фізичного обсягу продажу товарів на 3362,1 і за рахунок зростання цін на 10548,5 тисяч гривень, що становить відповідно 24,2% та 75,8% всього приросту.

Водночас, окрім основних чинників, якими у нашому прикладі зі споживчим ринком є фізичні обсяги продажу та ціни, на обсяг загального товарообороту впливають інші чинники (субфактори). Одним з них, що впливає на зміну рівня цін й особливо на зміну фізичних обсягів продажу є сезонна нерівномірність споживчого ринку і, зокрема, його продовольчого сегменту.

До сезонних відносять явища, які у своєму розвитку виявляють чітко окреслену закономірність внутрішньорічних змін, тобто більш-менш стійку з року в рік тенденцію повторення коливань рівнів (значень) досліджуваного показника [2].

До сезонних явищ відносять, зокрема, діяльність підприємств з переробки сільськогосподарської сировини, перевезення пасажирським транспортом, попит і реалізацію багатьох споживчих товарів, зокрема реалізацію розмаїття сільськогосподарської продукції. Сезонність може виявлятися по-різному, проте в усіх проявах вона завдає економіці відчутних втрат, пов'язаних з нерівномірним використанням устаткування і робочої сили, нерівномірним завантаженням транспорту, необхідністю створення значних запасів довгострокового зберігання продукції сезонного попиту.

Аналіз сезонності проведемо на основі динаміки поквартальної реалізації окремих видів, груп сільськогосподарської продукції на ринках м. Івано-Франківська впродовж 2001-2003 років.

Сезонні коливання характеризуються спеціальним показником – індексом сезонності I_s .

Індекс сезонності – це процентне відношення однойменних (у нашому прикладі кварталних) фактичних рівнів динамічного ряду реалізації конкретного виду продукції до їх середньорічних рівнів. У сукупності індекси сезонності утворюють сезонну хвилю.

Індекс сезонності розраховують за методом простих середніх

$$I_s, \% = (U_i / U_3) * 100,$$

де U_i – середній рівень реалізації продукції за квартал;

U_3 – загальний середній рівень реалізації.

Послідовність розрахунку кварталних індексів сезонності, відтак формування сезонної хвилі реалізації двадцяти видів, груп сільськогосподарської продукції на ринках м. Івано-Франківська впродовж 2001-2003 років розглянемо на прикладі обчислення індексу сезонності поквартальної динаміки реалізації зернових культур.

Розрахунок індексу сезонності (сезонної хвилі) реалізації зернових здійснено в три етапи, послуговуючись даними таблиці 2.

1. Обчислимо середній обсяг реалізації зернових у кожному кварталі за три досліджувані роки. Цей розрахунок проведемо за середньою арифметичною простою

$$U_1 = 4285/3 = 1428 \text{ ц}$$

$$U_2 = 3361/3 = 1120 \text{ ц}$$

$$U_3 = 3346/3 = 1115 \text{ ц}$$

$$U_4 = 4268/3 = 1423 \text{ ц}$$

2. Визначимо середній обсяг реалізації зернових за весь досліджуваний період

$$U_3 = 15260/12 = 1272 \text{ ц}$$

3. Обчислимо поквартальні індекси сезонності за весь досліджуваний (2001-2003 рр.) період

$$Ic1, \% = (Y1 / U_3) * 100 = (1428/1272) * 100 = 1,123 * 100 = 112,3\%$$

$$Ic2, \% = (Y2 / U_3) * 100 = (1120/1272) * 100 = 0,880 * 100 = 88,0\%$$

$$Ic3, \% = (Y3 / U_3) * 100 = (1115/1272) * 100 = 0,876 * 100 = 87,6\%$$

$$Ic4, \% = (Y4 / U_3) * 100 = (1423/1272) * 100 = 1,119 * 100 = 111,9\%$$

Сформовану у такий спосіб сезонну хвилю поквартальної реалізації зернових відображено на графіку (рис.1).

На основі даних таблиці 2 і графіка (рис.1) можна зробити висновок, що реалізація зернових на споживчому ринку впродовж досліджуваного періоду істотно, на 12,3 (112,3-100) відсотка зростала у першому та на 11,9% (111,9-100) у четвертому кварталах, і фактично на стільки ж знижувалася у другому (на 12%) та третьому (на 12,4%) кварталах.

(104,3-100) у четвертому і зниження на 6,2% (93,8-100) у другому кварталах.

Істотні коливання відбуваються в реалізації суто сезонної продукції, зокрема картоплі, овочів у цілому, а також капусти, цибулі, свіжих помідорів.

Наприклад, щодо картоплі, як важливого продукту харчування, спостерігається суттєвий, на 13,4% (86,6-100), спад реалізації у першому кварталі та істотне зростання на 11,8% (111,8-100) у третьому і на 6,9% (106,9-100) у четвертому кварталах.

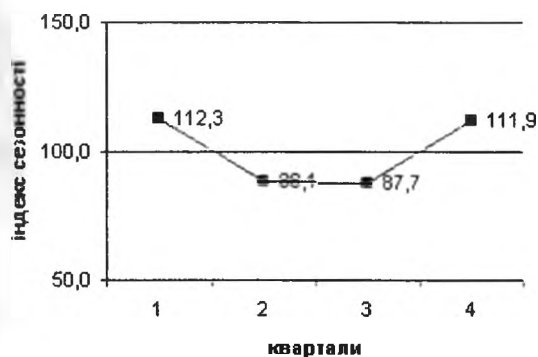
Ще більше розюча картина коливань в реалізації капусти (табл.5 і рис.4), де відбулося зниження на 12,2% у першому і відчутне, на 20,4%, зростання у третьому кварталах; та значний, на 27,8%, спад у першому і стрімке, на 40,6%, зростання у третьому кварталах реалізації овочів (табл. 6, рис. 5).

Спостерігається помітний на 60,9%, спад у першому і ще вище, на 85%, зростання у третьому кварталах реалізації помідорів свіжих (табл.8 і рис. 7), а також зниження на 30% у другому та збільшення на 56,9% у третьому кварталах реалізації свіжих фруктів (табл.9 і рис.8).

Табл. 2.

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic, % = (Yi/U3)*100
	2001	2002	2003			
1	1532	1375	1378	4285	1428	112,3
2	1185	1082	1094	3361	1120	88,1
3	1180	1075	1091	3346	1115	87,7
4	1617	1312	1339	4268	1423	111,9
Разом	5514	4844	4902	15260	1272	

Рис. 1. Сезонна хвиля реалізації зернових

Аналіз даних, наприклад, таблиці 3 і графіка (рис. 2) засвідчує незначні коливання у реалізації борошна: зростання на 4,3%

Значні коливання спостерігаються також в поквартальній реалізації м'яса, зокрема, свинини: порівняно з середньоквартальним рівнем спад у реалізації м'яса на 17,5%, свинини на 20,3% відбувається у першому та зростання на 14% м'яса і 16,4% свинини у четвертому кварталах (табл. 14,15 та рис. 13,14).

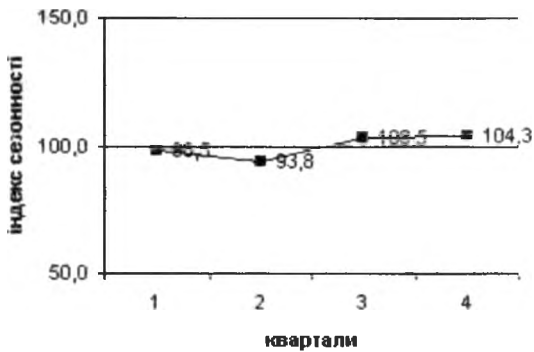
На 24% порівняно з середньоквартальним рівнем зменшилась реалізація птиці у третьому і стрімко, на 32,9%, вона зросла у першому кварталі (табл. 16 і рис. 15).

Порівняно з середньоквартальним рівнем знизилась на 7,9% у першому і на 12,8% зросла у третьому кварталах реалізація молока свіжого (табл.18, рис.17).

Табл. 3.

Квартал	Реалізація борошна, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	1412	1581	1642	4635	1545	98,5
2	1505	1379	1531	4415	1472	93,8
3	1675	1595	1600	4870	1623	103,5
4	1587	1643	1680	4910	1637	104,3
Разом	6179	6198	6453	18830	1569	

Рис. 2. Сезонна хвиля реалізації борошна

Порівняно незначні (з різницею до 10%) коливання спостерігаються в реалізації масла тваринного (табл.19, рис.18) та яєць (табл.20, рис.19).

Деяко більші коливання: зниження на 5,7% у другому та збільшення на 6,2% у першому кварталі відбуваються у реалізації риби (табл.21, рис.20).

Табл. 4.

Квартал	Реалізація картоплі, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	2354	2217	2496	7067	2356	86,6
2	2858	2340	2532	7730	2577	94,7
3	2999	3053	3073	9125	3042	111,8
4	2810	2917	2996	8723	2908	106,9
Разом	11021	10527	11097	32645	2720	

Рис. 3. Сезонна хвиля реалізації картоплі

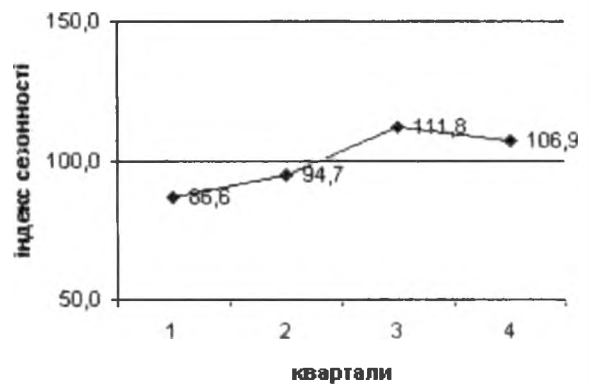

Табл. 5.

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic,% = (Уі/Уз)*100
	2001	2002	2003			
1	2029	1866	1915	5810	1937	87,8
2	2950	1614	1574	6138	2046	92,8
3	2796	2601	2560	7957	2652	120,3
4	2157	2184	2210	6551	2184	99,0
Разом	9932	8265	8259	26456	2205	

Рис. 4. Сезонна хвиля реалізації капусти

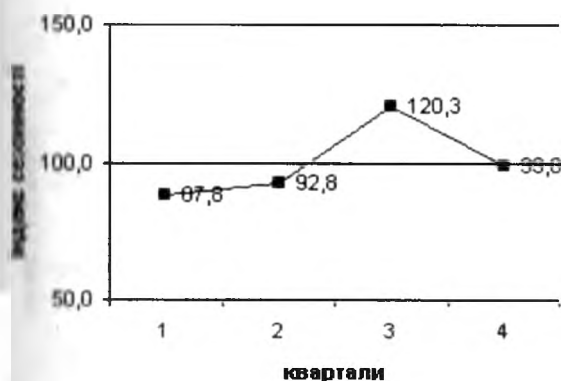

Табл. 6.

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic,% = (Уі/Уз)*100
	2001	2002	2003			
1	11279	7528	8690	27497	9166	71,6
2	17137	8268	8953	34358	11453	89,5
3	19255	17390	17450	54095	18032	140,9
4	11755	12800	13097	37652	12551	98,1
Разом	59426	45986	48190	153602	12800	

Рис. 5. Сезонна хвиля реалізації овочів

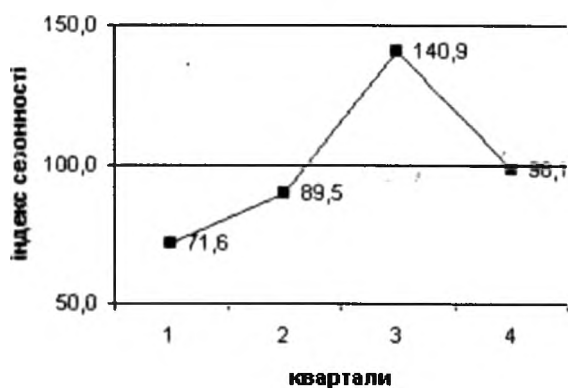

Табл. 7.

Квартал	Реалізація цибулі, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Іс,% = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	919	715	802	2436	812	84,9
2	964	653	742	2359	786	82,2
3	1218	1006	1010	3234	1078	112,7
4	1191	1112	1148	3451	1150	120,2
Разом	4292	3486	3702	11480	957	

Рис. 6. Сезонна хвиля реалізації цибулі

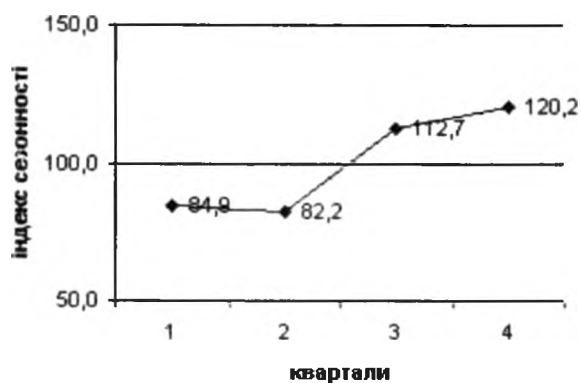

Табл. 8.

Квартал	Реалізація помідорів свіжих, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Іс,% = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	791	494	534	1819	606	39,1
2	1826	809	845	3480	1160	74,9
3	2912	2838	2845	8595	2865	185,0
4	1428	1607	1657	4692	1564	101,0
Разом	6957	5748	5881	18586	1549	

Рис.7. Сезонна хвиля реалізації помідорів

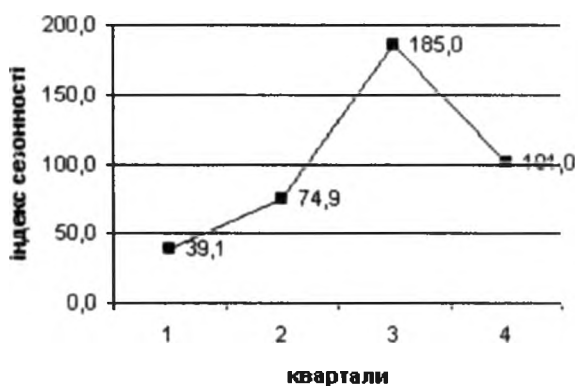

Табл. 9.

Реалізація фруктів свіжих, ц

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс,% = (Уі/Уз)*100
	2001	2002	2003			
1	4671	3546	3874	12091	4030	73,1
2	4575	3667	3821	12063	4021	73,0
3	8316	8804	8821	25941	8647	156,9
4	4887	5517	5624	16028	5343	97,0
Разом	22449	21534	22140	66123	5510	

Рис. 8. Сезонна хвиля реалізації фруктів

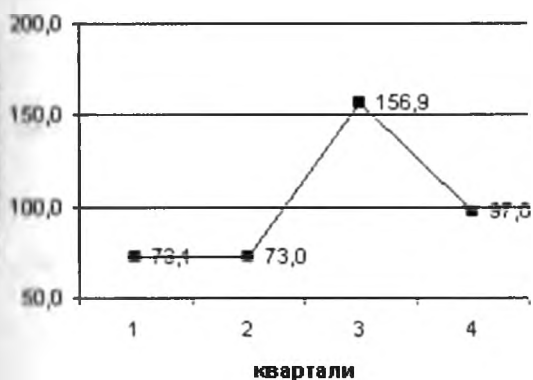

Табл. 10.

Реалізація яблук, ц

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс,% = (Уі/Уз)*100
	2001	2002	2003			
1	2222	1903	1976	6101	2034	105,1
2	1083	1037	1145	3265	1088	56,3
3	2097	2108	2119	6324	2108	109,0
4	2375	2572	2576	7523	2508	129,6
Разом	7777	7620	7816	23213	1934	

Рис. 9. Сезонна хвиля реалізації яблук

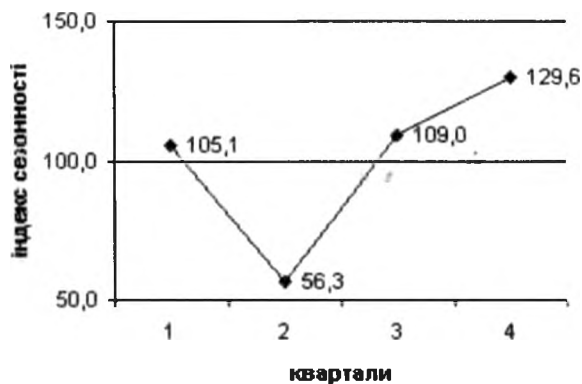

Табл. 11.

Квартал	Реалізація цитрусових, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	629	663	679	1971	657	106,1
2	640	592	630	1862	621	100,2
3	485	586	615	1686	562	90,7
4	643	630	641	1914	638	103,0
Разом	2397	2471	2565	7433	619	

Рис. 10. Сезонна хвиля реалізації цитрусових

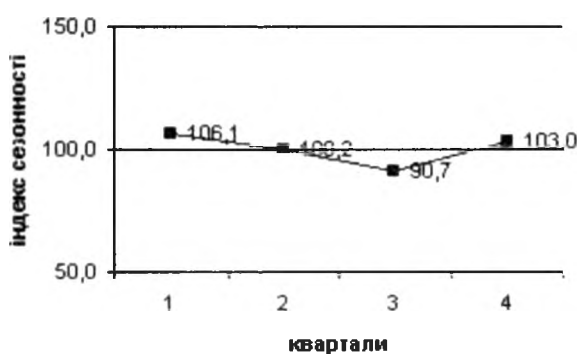

Табл. 12.

Квартал	Реалізація цукру, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Ic, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	736	787	897	2420	807	89,5
2	848	752	808	2408	803	89,0
3	1138	971	933	3042	1014	112,5
4	935	998	1017	2950	983	109,1
Разом	3657	3508	3655	10820	902	

Рис. 11. Сезонна хвиля реалізації цукру

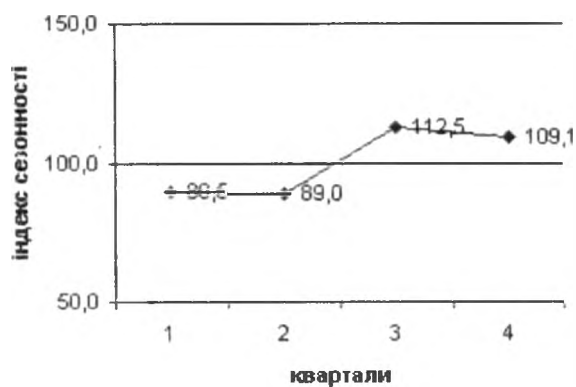

Табл. 13.

Реалізація олії, л

Квартал	Рік			Разом	У сер. У _i	Індекс сезонності I _c ,% = (У _i /У _з)*100
	2001	2002	2003			
1	73000	73045	80965	227010	75670	97,5
2	74807	68780	76795	220382	73461	94,7
3	83040	78530	80775	242345	80782	104,1
4	79415	80545	81560	241520	80507	103,7
Разом	310262	300900	320095	931257	77605	

Рис. 12. Сезонна хвиля реалізації олії

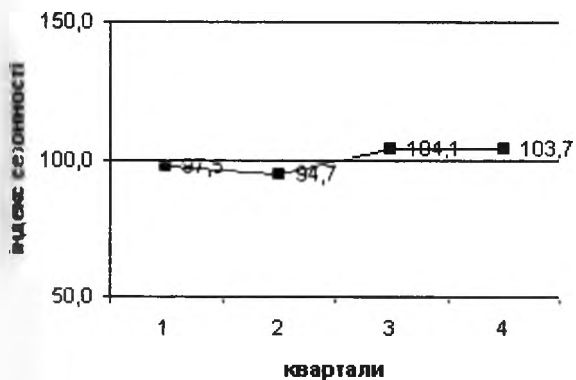

Табл. 14.

Реалізація м'яса, ц

Квартал	Рік			Разом	У сер. У _i	Індекс сезонності I _c ,% = (У _i /У _з)*100
	2001	2002	2003			
1	933	594	1580	3107	1036	82,5
2	716	1600	1916	4232	1411	112,4
3	686	1435	1311	3432	1144	91,1
4	797	1666	1830	4293	1431	114,0
Разом	3132	5295	6637	15064	1255	

Рис. 13. Сезонна хвиля реалізації м'яса

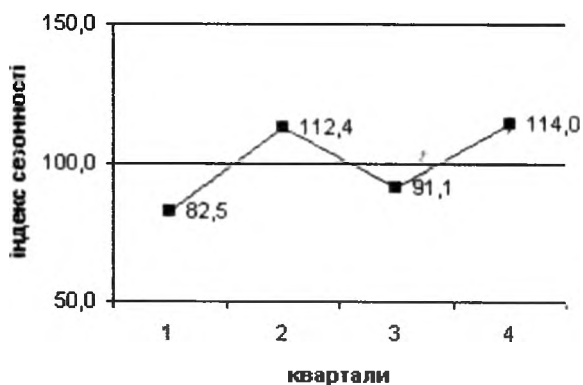

Табл. 15.

Квартал	Реалізація свинини, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс,% = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	600	378	1242	2220	740	79,6
2	475	1123	1512	3110	1037	111,5
3	510	1029	1043	2582	861	92,6
4	559	1274	1411	3244	1081	116,3
Разом	2144	3804	5208	11156	930	

Рис. 14. Сезонна хвиля реалізації свинини

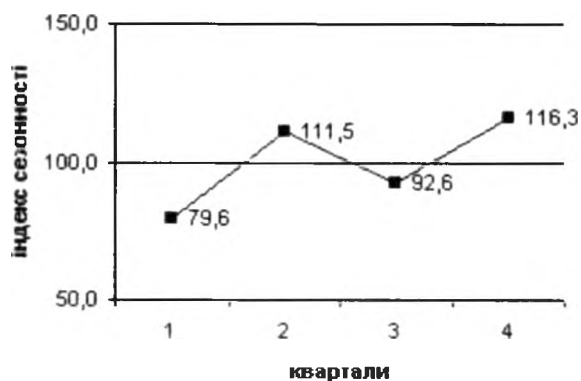

Табл. 16.

Квартал	Реалізація птиці, шт			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс,% = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	30612	20984	21155	72751	24250	132,9
2	23156	13944	17934	55034	18345	100,5
3	13954	13555	14110	41619	13873	76,0
4	17507	15876	16169	49552	16517	90,5
Разом	85229	64359	69368	218956	18246	

Рис. 15. Сезонна хвиля реалізації птиці

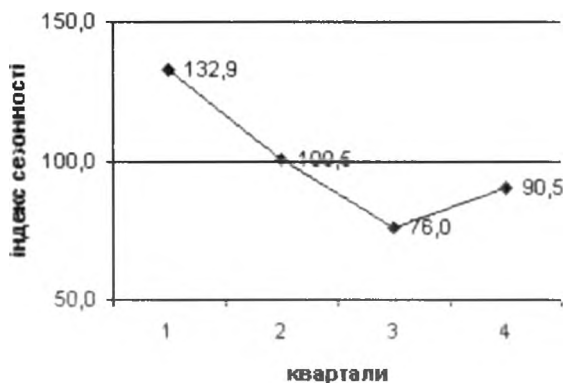

Табл. 17.

Квартал	Реалізація курей, шт.			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	11910	7512	7779	27201	9067	122,3
2	8579	5411	6940	20930	6977	94,1
3	5693	6905	7014	19612	6537	88,2
4	6413	7373	7439	21225	7075	95,4
Разом	32595	27201	29172	88968	7414	

Рис. 16. Сезонна хвиля реалізації курей

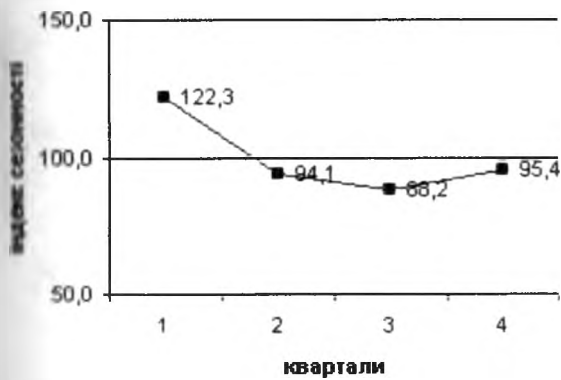

Табл. 18.

Квартал	Реалізація молока, л			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Iс, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	89414	78950	92665	261029	87010	92,1
2	110580	84970	89340	284890	94963	100,6
3	110860	104115	104513	319488	106496	112,8
4	86675	90545	90655	267875	89292	94,5
Разом	397529	358580	377173	1133282	94440	

Рис. 17. Сезонна хвиля реалізації молока

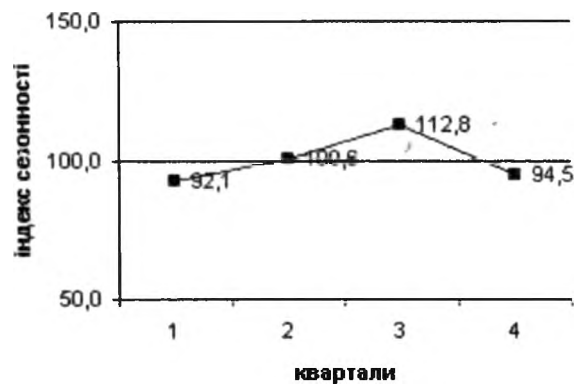

Табл. 19.

Квартал	Реалізація масла тваринного, ц			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Іс, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	552	660	677	1889	630	97,4
2	635	637	661	1933	644	99,7
3	669	675	678	2022	674	104,3
4	597	656	661	1914	638	98,7
Разом	2453	2628	2677	7758	647	

Рис. 18. Сезонна хвиля реалізації масла

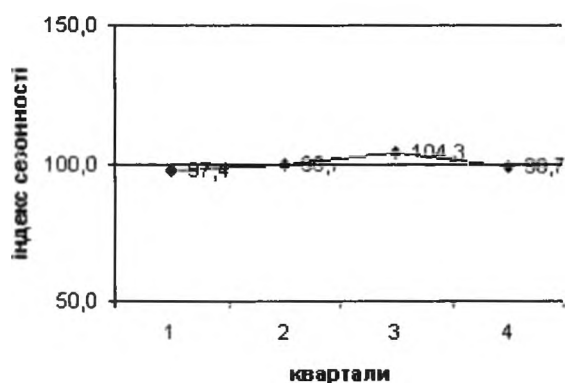

Табл. 20.

Квартал	Реалізація яєць, десятків			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності Іс, % = (Уі/Уз)*100
	Рік					
	2001	2002	2003			
1	94620	93690	105395	293705	97902	94,6
2	108235	97930	109705	315870	105290	101,8
3	105285	109215	111445	325945	108648	105,0
4	89785	107515	108705	306005	102002	98,6
Разом	397925	408350	435250	1241525	103460	

Рис. 19. Сезонна хвиля реалізації яєць

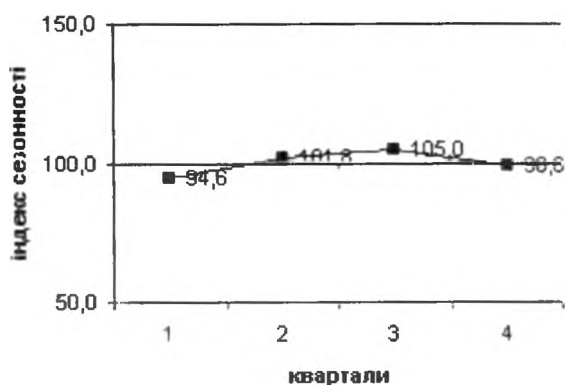
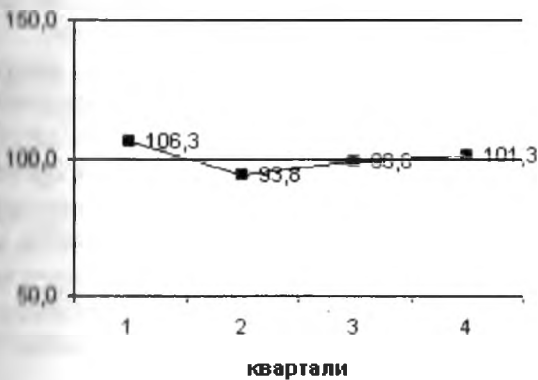

Табл. 21.

Реалізація риби, ц

Квартал	Рік			Разом	У сер. Уі	Індекс сезонності I _c , % = (Уі/Уз)*100
	2001	2002	2003			
1	643	686	671	2000	667	106,3
2	603	554	609	1766	589	93,8
3	595	628	632	1855	618	98,6
4	610	645	652	1907	636	101,3
Разом	2451	2513	2564	7528	627	

Рис. 20. Сезонна хвиля реалізації риби

IV. Висновки. Таким чином, на основі проведених розрахунків з використанням індексного методу, зокрема системи взаємозв'язку агрегатних індексів, досліджено вплив на обсяги і структуру товарообороту споживчого ринку факторів фізичного обсягу продажу та ціни на товари. Доведено, що за рахунок зміни кількості проданих товарів у натуральному виразі обсяг товарообороту за досліджуваний період зріс на 24,2%, а за рахунок підвищення рівня цін – на 75,8%,

Відійдені розрахунки індексів сезонності (сезонної хвилі) реалізації на міських ринках продажів найважливіших видів сільськогосподарської продукції (табл.2-21 і рис.1-20) засвідчили важливість впливу чинника сезонної нерівномірності ринку споживчих, зокрема, продовольчих товарів.

Отже, виконана нами робота підтверджує важливість застосування індексного методу у здійсненні статистичного моніторингу ринкової кон'юнктури, розрахунку прогнозів щодо формування місткості, виявлення змін і зрушень у товарній структурі споживчого ринку.

1. Вашик П.Г., Пастер П.І., Сторожук В.П., Ткач Є.І. Теорія статистики. – К.: Либідь, 2001. – 320 с.
2. Ефимова М.Р., Петрова Е.В., Румянцев В.Н. Общая теория статистики. – М.: ИНФРА. 1996. – 416 с.
3. Єріна А.М., Мазуренко О.К., Пальян З.О. Економічна статистика: Практикум. – К.: ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2002. – 232 с.
4. Методологічні положення зі статистики. Держ. ком. статистики України. – К.: ЗАТ «Август». 2002. – Вип.1 / Редкол.: О.Г. Осауленко (голова) та ін. – 552 с.
5. Статистика: Підручник / С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріна, З.О. Пальян, А.А. Шустиков. – К.: КНЕУ. – 2000.
6. Матеріали статистичної звітності про обсяги продажу і ціни на сільськогосподарську продукцію на ринках м. Івано-Франківська за 2001, 2002 та 2003 роки.

On the base of using the method of index, especially the system of closely connected indexes of aggregate, the calculations of the influence on the mass of the common commodity circulation of the consumer's market of factors of physical volume of selling goods and their price are carried out. With the help of statistics investigation of calculation, the role of influence of seasonal factors on circulation and changes in the structure of the agricultural market is shows.

The Statistics Study of Consumer's Market of goods with the Help of Using the Method of Index.